

Täysistunto

Keskiviikko 3.6.2020 klo 14.01—16.38

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 79/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.02 **Työministeri Tuula Haatainen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lastensuojelulaki muuttui tämän vuoden alussa siten, että lastensuojelun jälkihuollon yläikäraja nostettiin 25 vuoteen. Kotoutumislakiin ehdotetulla muutoksella on tarkoitus asettaa toisiinsa nähden vastaavan kaltaisissa mutta eri lakien soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa olevat nuoret yhdenvertaiseen asemaan. Tästä syystä hallitus tässä esityksessä esittää, että lakia kotoutumisen edistämisestä muutetaan siten, että turvapaikanhakijoina Suomeen ilman huoltajaa tulleet nuoret voisivat olla tuen piirissä 20 ikävuoden sijasta siihen saakka, että he täyttävät 25 vuotta. Muutos koskee oleskeluluvan saaneita nuoria, ei turvapaikanhakijoita. Asiakasryhmän kannalta perustelut lakimuutokselle ovat samat kuin lastensuojelulain vastaavan muutoksen kohdalla. Jälkihuollon asiakkaiden on havaittu tarvitsevan tukea myös sen jälkeen, kun he täyttävät 21 vuotta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet ovat erityisen haavoittuva ryhmä, ja perheestä erossa ololla on vakavia vaikutuksia heidän hyvinvointiinsa. Toipuminen vaatii turvallisia olosuhteita ja pysyvyyttä. Jälkihuollon hyödyt ovat pitkällä tähtäimellä suuret. Pieni lisätuki kotoutumisen ja itsenäistymisen kannalta kriittisinä vuosina maksaa itsensä takaisin, kun nuori oppii pärjäämään. Vaikka kyseessä on haavoittuva ryhmä, on monilla nuorilla myös vahvuuksia ja hyvän tuen ansiosta he oppivat kielen ja opiskelevat ammattiin.

Kunnat vastaavat jälkihuollon palveluiden järjestämisestä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleille nuorille. Lakia kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnalle korvataan palveluiden järjestämisestä aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Oikeus kotoutumislain mukaiseen jälkihuoltoon ei ole subjektiivinen, vaan kunnat tarjoavat tukea tarpeen mukaan. [Sebastian Tynkkynen: Ei maksa mitään!]

Vuoden 2015 kasvaneen turvapaikanhakijamäärän johdosta jälkihuoltoikäisiä nuoria arvioidaan olevan tällä hetkellä 2 000. Tuen järjestämisen kustannukset on huomioitu vuosien 2021—24 julkisen talouden suunnitelmassa. Ilman huoltajaa maahan tulleiden ala-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

ikäisten määrät ovat pienentyneet huomattavasti vuodesta 2015, ja tulevien vuosien arviot ovat, että Suomeen saapuisi vuosittain enimmillään parisataa alaikäistä turvapaikanhakijaa ilman huoltajaa. Tämä tulee heijastumaan myös tuen järjestämisen kustannuksiin alen tavasti.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin aikaisintaan, kun vuoden 2020 neljäs lisätalousarvio on hyväksytty ja vahvistettu.

14.05 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on sinällensä looginen jatke sille, että lastensuojelulain puolella teimme päätöksen nostaa tuon jälkihuollon ikärajan 21 vuodesta tuonne 25 ikävuoteen. Tietenkin tässä yhteydessä on huomioitava se, että nämä alaikäisenä maahan tulleet lapset eivät sinällensä välttämättä aina ole lastensuojelun toimenpiteitten kohteena, ja niinpä tämä hallituksen esitys laajentaakin sitten näitä toimenpiteitä myöskin niihin nuoriin, jotka kuuluvat tosiaankin alaikäisenä Suomeen tul leitten joukkoon ja tänne kotouttamislainsäädännön puolelle.

Arvoisa puhemies! On tietenkin oikein, että kunnille sitten korvataan nämä kustannuk set, joita tästä aiheutuu, ja on toki hyvä, että huolehditaan siitä, että näitten nuorten kotou tuminen ja suomalaiseen yhteiskuntaan kiintyminen tapahtuu. Mutta tässä yhteydessä toi von, että valiokunnassa jollakin tavalla sivuttaisiin myöskin tätä niin sanottua ankkurilap siongelmää, kun on epäilty, että sitä edelleenkin näitten alaikäisenä maahan tul leitten las ten ja nuorten kohdalla saattaa esiintyä. Meillä on myöskin olemassa oikeuslaitoksen pää töksiä, joissa on huomioitu se, että motiivi lapsen lähettämiseksi on saattanut olla se, että on toivottu myöhemmin perheenyhdistämistä. Toivon, että kun valiokunta tätä asiaa käy läpi, niin myöskin tähän ankkurilapsitilanteeseen puututtaisiin. Sinällensä tämä lainsäädä ntö on looginen jatke tähän lastensuojelulainsäädännön ikärajan laajentamiseen, mutta kun on kyse nimenomaan alaikäisenä maahan tul leista ja pakolaiskiintiössä maahan ilman vanhempia tul leista lapsista, niin tähän kannattaisi kiinnittää huomiota, koska ei ole kenen kään edun mukaista, että lapsia käytetään siihen, että heidän kauttansa yritetään saada sit ten myöhemmin aikaan perheenyhdistäminen ja tuotua maahan sitten perheenjäseniä. Meillä on Suomessa oikeuslaitoksessa myöskin tapauksia 2000-luvulta, joissa tämäntyypp isissä tilanteissa oikeuslaitos on joutunut ottamaan tähän asiaan kantaa, ja muistelen, että oli joku tällainen oikeuslaitoksen päätös, jossa todettiin, että tämä väärä motiivi ei välttä mättä edes ollut peruste sille, etteikö sitten tätä perheenyhdistämistä olisi voitu tehdä, vaika oli osoitettavissa tämä väärä motiivi.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys sinällensä on ihan looginen jatke tuohon las tensuojelulain ikärajan korotukseen, ja muistan, että itsekin olin sitä kannattamassa ja vie mässä sitä eteenpäin. Toivon, että valiokunta tältä osin myöskin tekee hyvää ja perusteel lista työtä.

14.08 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Käsillä on esitys, jolla halutaan niin sanotut yksin tulleet alaikäiset eli alle 18-vuotiaana tai sellaisena esiintyvät turvapaikkaa hakevat samojen palveluiden piiriin kuin lastensuojelun jälkihuollon asiakkaat, kun he ovat saa neet oleskeluluvan. Eli kuten täällä tuli esille, niin tämä jälkihuollon ikäraja vuoden alussa nostettiin 25:een.

Kuten eilen mainitsin ulkomaalaislain muutoksen yhteydessä, niin hallitus tuo juuri nyt korona-aikaan kovalla syötöllä eduskuntaan maahanmuuttoa helpottavia ja sen kustannuk sia lisääviä paketteja. Nyt käsillä oleva esitys ei edes etäisesti liity peltoihin eikä ruoka-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

huoltoon, joten mitenkään sitä ei voida perustella koronalla tai sen aiheuttamalla kriisillä. Tätäkin hanketta alettiin käsitellä kiireellisesti.

Maahanmuuttajien uuteen tukeen — tukea he ovat siis tietysti saaneet aiemminkin aikuissosiaalityön kohteina mutta nyt kattavammin lastensuojelun jälkihuollon asiakkaina — sisältyy esimerkiksi tukea asumisen, koulutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen eli käytännössä asioita kuntosalikortista asuntoon, omasta tukihenkilöstä mahdollisiin tuettuihin lomiin. Yksityiskohdat eivät selviä tästä esityksestä, mutta yritämme jälleen selvittää niitä valiokuntakäsittelyssä.

Pelkästään vuosina 15—17 tulleiden joukossa on näitä henkilöitä niin paljon, että lain piiriin kuuluvien joukko on arvion mukaan jo nyt noin 2 000 henkilöä. Kreikasta on saapumassa paljon lisää. Maahanmuuttoviraston mukaan noin 70 prosenttia itsensä alaikäiseksi ilmoittaneista turvapaikanhakijoista antaa iästään vääriä tietoja.

Tämä hanke lisää esityksen mukaan yhdenvertaisuutta ja käynnistää kotoutumisen. Niin kauan kuin kaikki huono-osaiset suomalaisnuoret eivät saa tällaisia palveluita, kyse ei tietenkään ole yhdenvertaisuudesta. Muutenkin on hivenen ihmeellinen ajatus, että maahanmuuttajamiehet — miehiähän nämä pääasiassa ovat — ovat 25-vuotiaiksi asti niin holhottavassa tilassa, että tarvitsevat tällaisia apupaketteja. Tämä ja kaikissa länsimaissa näkyvät integroitumisen ongelmat viestivät vahvasti siitä, että humanitaarinen maahanmuutto ei ole järkevää eikä kestävä.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen mukaan valtio maksaa kaikki ikärajan nostamisesta aiheutuvat kustannukset kunnille. Tämä aiheuttaa kieron kannustimen, jonka perusteella kunnan kannattaa ottaa vastaan humanitaarisia maahanmuuttajia.

Tähän loppuun muutama rekisteriaineistosta saatava rahasumma muistutukseksi. 20—24-vuotiaina muun muassa Irakista ja Somaliasta saapuneiden keskimääräinen elinkaari-vaikutus Suomen julkiselle taloudelle riippuen siitä, otetaanko lasten vaikutukset huomioon, on 690 000 euroa — 1 340 000 euroa, siis per yksi saapunut henkilö. Näistä maista tulevilla toisen polven edustajilla, [Puhemies koputtaa] siis Suomessa syntyneillä, on kantaväestöön nähden kuusin—kahdeksankertainen todennäköisyys syrjäytyä. Ei siis taida olla jälkihuollosta kiinni. [Hussein al-Taeen välihuuto]

14.11 Jenna Simula ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä esitetään muutettavaksi kotoutumisen edistämislakia alaikäisenä yksin tulleiden pakolaisten tai jo oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden osalta. Nykyistä 21 ikävuoden yläikärajaa tukitoimenpiteiden, kuten asumisen tukipalveluiden ja muiden lastensuojelun palveluihin rinnastettavien toimintojen osalta nostettaisiin 25 vuoteen. Hallituksen esityksessä esitetään myös, että valtio korvaisi kunnille aiheutuvat lisäkulut. Maksajana on joka tapauksessa suomalainen veronmaksaja, joka saa jälleen tinkiä omasta toimeentulostaan. Koronaanhan tämä esitys ei liity millään tavalla, mutta siitä huolimatta hallitus on nähnyt tarpeelliseksi tuoda tämän eduskunnan käsittelyyn. Miksi? Hallituksen ideologinen politikointi siis edelleen jatkuu koronan varjolla.

Mielestäni huomionarvoista on se, että lastensuojelun asiakasmäärät ovat viime vuosina kasvaneet tasaisesti koko maassa ilman, että turvapaikanhakijoita tai pakolaisia edes lasketaan mukaan. Ylipäänsä lastensuojelun laadussa ja resursseissa on valtavasti parantamisen varaa. Samalla kun hallitus kasvattaa Suomen vastuuta EU:n lahja- ja tukipaketeissa miljardeilla, koronarajoitusten takia useassa yrityksessä on akuutti kassakriisi, suomalaisia on lomautettu ja irtisanottu ja suomalaisten nuorten pahoinvointi kasvaa. Tällaisiin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

maahanmuuttajapalveluiden laajentamisiin ei olisi varaa. Silti vihervasemmistohallituksen lempilapseen, haittamaahanmuuttoon, löytyy kuitenkin miljoonia euroja tämänkin esityksen myötä.

Tämä on jälleen se hetki, kun täytyy muistuttaa vastakkainasettelun tärkeydestä. Rahat, jotka tähänkin ohjataan, olisivat paljon vaikuttavampia vaikkapa lastensuojelussa. Kun turvapaikanhakijana Afrikasta tai Lähi-idästä Suomeen tullut henkilö ei kotoudu 21 ikävuoteen mennessä, ei ihmeitä tapahdu seuraavienkaan neljän vuoden aikana, vaikka tukitoimia kasvatettaisiin miten paljon tahansa. Hallituspuolueissa ei tähänkään päivään mennessä ole ymmärretty tulijoiden kotoutumishaluttomuutta, josta nämä ongelmat kumpuavat.

Arvoisa puhemies! Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, näiden palveluiden hinta vaihtelee tuhansia euroja paikkakunta- ja palveluntuottajakohtaisesti. Esimerkiksi Helsingissä kustannukset ovat vuositasolla alle 3 000 euroa henkilöä kohden, kun Pirkanmaalla summa nousee yli 5 000 euroon. Sama ilmiö on nähty vastaanottopalveluiden hintahaarukassa, joka on todella vaihteleva. Millä tavoin hallitus aikoo saada kustannukset kuriin, vai onko siihen tahtoakaan? Entä miten näiden palveluiden laajentamisen vaikuttavuutta aiotaan arvioida? Tämä ei ole mitään muuta kuin ideologista puuhastelua, suoranaista suojatyöpaikkojen sekä bisneksen luontia veronmaksajien piikkiin.

14.14 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Kuten edustaja Purra totesi, noin 70 prosenttia itsensä alaikäiseksi ilmoittaneista turvapaikanhakijoista antaa iästään vääriä tietoja, joten on selvää, että lakimuutoksen turvin tässäkin tapauksessa Suomen tukitoimiverkkoa käytetään aivan surutta yhä enemmän ja enemmän hyväksi, jolloin varat ovat poissa niitä oikeasti tarvitsevilta. Tukitoimien laajentaminen on aina vetovoima- ja houkutustekijä. Suomalaiset veronmaksajat tuskin haluavat kustantaa tällaista näinä muutenkin vaikeina aikoina.

14.15 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Hallitus on tuonut esityksen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta. Itselleni nyt herää tässä koronatilanteessa kysymys, minkä takia tämä esitys piti tuoda tässä vaiheessa, kun tämä ei ymmärtääkseni ole niin sanottu kiireellinen esitys. [Aki Lindén: Hyvin on teilläkin aikaa puhua siitä!] Toki tämä liitetään sosiaalihuoltolain päivitykseen, mihin liittyi lastensuojelun jälkihuollon ikärajan nostaminen 21:stä 25 vuoteen.

Alaikäisenä Suomeen tulleet turvapaikanhakijat ovat haavoittuvassa asemassa ilman muuta, ja heitä pitää tukea, mutta tämä esitys herättää kuitenkin kysymyksen, millä tavalla kohdellaan suomalaisia ja millä tavalla kohdellaan turvapaikanhakijoita. Jos katson esimerkiksi tilannetta, jossa meillä on nuori, joka ei ole lastensuojelulain alaisuudessa eikä ole jälkihuollon velvoitteiden piirissä mutta on muuten niin sanottu huono-osaisempi tai jolla edellytykset selviytyä ovat heikommat esimerkiksi perhetaustasta johtuen ja joka haluaisi opiskella, niin hän tulee olemaan opiskelijatuen varassa, kun taas sitten tiettyä ryhmää tuetaan 25 vuoteen saakka. Ajattelisin, millä tavalla tämä yhdenvertaisuus tässä toteutuu.

Samalla tavalla myöskin kysyisin vielä tästä, kun tässä on nämä kustannukset laskettu arvioidun perusteella, paljonko tulee vuosittain, mutta niin kuin käy esille myös näistä perusteluistakin, niin täällä on 2015 tullut merkittävä alaikäisten määrä, ja tämän mukaan he kuuluisivat siihen myöskin, ja sitten tiedossa on jo, että on lisää tulossa Kreikasta alaikäisiä. Voisiko tässä nyt kuitenkin ajatella, että vasta ne alaikäiset, jotka tämän lain voimaan astuttua tulevat alaikäisinä tänne turvapaikanhakijoina, otettaisiin tämän lain piiriin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

Sitten vielä kun tulee tämä perheenyhdistämiskuvio, niin kysyisin ministeriltä: onko näin, että jos sieltä perhettä tulee perässä, silloin se velvoite poistuu?

14.18 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen tulleelle turvapaikanhakijalle voidaan tällä hetkellä järjestää jälkihuoltoa siihen asti, kunnes hän täyttää 21 vuotta. Tässä kohtaa ikärajaa nyt ehdotetaan nostettavan 25 vuoteen oleskeluluvan saaneiden nuorten osalta. Tämä vastaava muutos toteutettiin lastensuojelun osalta jo tämän vuoden alussa. Käytännössä siis oleskeluluvan saaneet nuoret tuodaan tasavertaisiksi näiden edustaja Koposen mainitsemien tukitoimien piiriin. Lakimuutos koski siis noin 200:aa nuorta vuosittain. Sitä ei kuitenkaan sovellettaisi takautuvasti.

Valtio korvaa kunnille ilman huoltajaa maassa olevien asumisesta ja tuesta aiheutuvat kustannukset. Jälkihuollon kustannuksia on melko hankala arvioida täsmällisesti, mutta tiedämme, että yksikin syrjäytynyt nuori käy yhteiskunnalle hyvin kalliiksi. Valtiontalouden tarkastusvirasto on arvioinut, että yhdestä syrjäytyneestä nuoresta aiheutuu menetettyinä kansantuloina ja lisääntyvinä kustannuksina yli miljoonan euron menot valtiolle. THL on puolestaan arvioinut, että pelkän peruskoulun varaan jäävät aiheuttavat julkishallinnolle elinaikanaan jopa 370 000 euron lisäkustannukset verrattuna koulutuksen hankkeisiin. Tässä mielessä puhumme varsin isosta yhteiskunnallisesta asiasta ja panostuksista.

Puhemies! Jälkihuollon ikärajan nostamisen ansiosta ilman huoltajaa Suomeen tulleiden nuorten mahdollisuudet kotoutua, kouluttautua sekä työllistyä paranevat. Tulee siis lisävuosia sille, että nuorten ihmisten pärjäämisen perään katsotaan, olivat he sitten synty-peräisiä suomalaisia tai oleskeluluvan saaneita. Muutos merkitsee valtion korvaamien jälkihuollon kustannusten nousua, mutta jälkihuollon päätyttyä se tuo merkittäviä kustannussäästöjä yhteiskunnalle. Parempi työllistyminen ja vähäisempi tuen tarve jälkihuollon päätyttyä on yhteiskunnallisesti järkevää, taloudellisesti kestävä ja yksilötasolla inhimillisempää. Ei tässä sen monimutkaisemmasta logiikasta ole kyse.

14.21 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Suomessa oleskeluluvan saaneiden sosiaaliturvaa parannetaan. Jälkihuoltoikä nousisi 21 vuodesta nyt 25 vuoteen. Sehän tarkoittaa sitä, että valtion kulut nousevat — ensi vuonna 2,6 miljoonaa, on arvioitu. Entäs jos tulijoita onkin tuplamäärä, tai entäs jos tulijoita onkin triplamäärä? Tällä voi olla iso merkitys. Tämä voi olla myös vetovoimatekijä, joka voi houkuttaa tänne turvapaikanhakijoita tai laittamaan jopa lapsi tänne etukäteen perheenyhdistämisen toivossa.

Nyt kun on koronakriisi päällä — siis kriisi on päällä — niin kyllä tässäkin on riskejä. Eikö hallituksen olisi nyt enemmän aika keskittyä tähän koronakriisiin ja koronaongelmien hoitoon kuin maahanmuuttoon? Ja kuinka on tämän Suomen lastensuojelun laita? Minä luulen, että ne rahat tarvittaisiin kipeästi myös siellä.

14.22 Rami Lehto ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksen mukaan jälkihuollon ikärajan nosto loisi nuorten arkeen pysyvyyttä ja mahdollistaisi sen, että tuttu jälkihuollon työntekijä voisi motivoida ja tukea nuorta kotoutumisessa ja ongelmien käsittelyssä. Kun seuraa kauppakeskuksien käytäviä, niin näkee, että aika hyvin on kyllä kotiutunut jo ilman jälkihuoltoakin.

Jälkihuollon ikärajan noston ajatellaan vähentävän alaikäisenä saapuneiden turvapaikanhakijoiden syrjäytymisriskiä ja parantavan heidän mahdollisuuksiaan kotoutua, kouluttautua sekä työllistyä. Tämän puolestaan toivotaan tuovan kustannussäästöjä yhteiskunnal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

le. Perussuomalaisten edustaja Purra jo hetki sitten totesi, mikä se oikea todellisuus on, kuinka tänne kotiudutaan ja tuodaan kustannussäästöjä tulevaisuudessa.

Koronakriisi on vaikuttanut monella tapaa negatiivisesti suomalaisten lasten ja nuorten elämään ja heidän turvallisuudenuskoonsa. Psykososiaalisten ongelmien lisäksi heille tulee tulevaisuudessa myös taloudellisia ongelmia ja haasteita, kun heidän maksettavakseen lankeaa koronavelka. Muutoksen arvioitu kustannus on 2,6 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 5 miljoonaa euroa vuosina 2022—2024. Koronakriisin vuoksi valtion ja kuntien talous on erittäin heikossa tilanteessa, ja rahallisia resursseja tulisi vapauttaa siihen, että Suomesta ja suomalaisista pidetään huolta. Koronapandemia lisää väistämättä lastensuojelun sekä muiden psykososiaalisten palveluiden tarvetta, ja siksi rajalliset resurssit tulisivatkin ennen kaikkea kohdistaa suomalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen eikä keskittyä lisäämään etuja ja tukea ulkomaalaisille.

Arvoisa puhemies! Jälkihuollon kustannuksista vastaa se kunta, joka on vastannut sijaishuollon kustannuksista — näin yleensä, kun puhutaan suomalaisista, mutta nyt sitten, kun on kyse ulkomaalaisista, niin johan löytyy taas rahaa. Koronakriisi kurittaa kuntia paljon, ja valtio ei aio niitä menoja kompensoida kokonaisuudessaan, mutta tässä kun puhutaan ulkomaalaisista, tullaan heti täysimääräisesti kuntia vastaan.

14.24 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa herra puhemies! Suomi velkaantuu kiivasta tahtia. Koronakriisi on ulkoinen tekijä, josta hallitusta ei voi moittia, mutta tällaisessa tilanteessa julkista rahaa on käytettävä erityisen vastuullisesti. Kun meidän lastemme niskaan kasataan velkataakkaa ja kun hallitus väläyttelee uusia veronkorotuksia suomalaisen työn ja yrittämisen kiusaksi, ei voi olla niin, että suruton rahan lapiointi ideologisiin hankkeisiin jatkuu ja suorastaan kiihtyy.

Maahanmuutto on tästä räikeä esimerkki. On ilmeistä, että keskusta ja sosiaalidemokraatit ovat luovuttaneet maahanmuuttoasiat vihreille, joille tämä tietysti sopii mainiosti. Koko hallituskauden ajan eduskuntaan on tullut tipoittain esityksiä, joilla helpotetaan turvapaikkajärjestelmän hyväksikäyttöä ja siten lisätään kustannuksia ja vahingoitetaan Suomen etua. Valittamismahdollisuuksia on parannettu, kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille on luotu uusia houkuttimia jäädä maahan ja niin edelleen.

Suomi on päättänyt siirtää Kreikan leireiltä enemmän turvapaikanhakijoita kuin yksikään toinen EU-maa. Ennen koronakriisiä sisäministeri ryhtyi suorastaan kapinoimaan EU:ta vastaan ja kyseenalaisti Kreikan oikeuden puolustaa itseään ja muuta Eurooppaa Turkin masinoimalta siirtolaisinvaasiolta. Trendi on siis selvä, ja tämä esitys on luonteva osa sitä.

Alaikäisille tarkoitettuja palveluja ulotetaan aikuisille ihmisille. Mieleen tulee syksy 2015, jolloin partasuiset miehet kertoivat olevansa 17-vuotiaita ja suomalaiset päättäjät nyökyttelivät tyhmännäköisinä. Juuri tällaiset esitykset synnyttävät kyynistä suhtautumista koko käsitteeseen ”alaikäinen turvapaikanhakija”. Jos emme halua kuulla halventavaa puhetta ”partalapsista”, meidän ei pidä käsitellä partamiehiä lapsina.

Pidän erityisen paheksuttavana, että tällaisia esityksiä tuodaan eduskuntaan tilanteessa, jossa eduskunta ei toimi normaalisti. Ymmärtääkseni on olemassa yhteisymmärrys siitä, että tänne tuodaan vain esityksiä, jotka liittyvät kriisiin tai ovat muuten kiireellisiä. Millä tavalla tämä on kiireinen tai koronaan liittyvä esitys?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

14.27 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Osa Suomeen saapuvista pakolaisista ja turvapaikanhakijoista on yksin saapuvia alaikäisiä: lapsia ja nuoria, jotka olisivat kotimaassaan hengenvaarassa, lapsia ja nuoria, joilla joko ei ole vanhempia tai jotka ovat paenneet kotimaastaan vanhempiensa kanssa, mutta vanhemmat eivät ole päässeet perille, tai jotka ovat joutuneet pakenemaan ilman perhettään. Tällä hetkellä nämä nuoret, joille on myönnetty oleskelulupa Suomessa, voivat olla jälkihuollon piirissä siihen saakka, että täyttävät 21 vuotta. Tässä lakimuutoksessa esitetään, että jälkihuollon ikärajaa nostetaan näiden nuorten osalta 25 vuoteen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kunnalle korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneet kustannukset siltä ajalta, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Nykyisin tämäkin ikäraja on 21 vuotta. Lakimuutos koskee sen voimaantulusta alkaen alle 21-vuotiaita nuoria, mutta kunnat voisivat valtion korvauksella halutessaan tarjota näitä palveluita takautuvasti myös nuorille, jotka ovat 21–24-vuotiaita lain tullessa voimaan.

Arvoisa puhemies! Suomalaisten nuorten lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin tämän vuoden alusta 25 ikävuoteen. On oikeudenmukaista, että lainsäädäntö yhdenmukaistetaan niin, että kaikki Suomessa oleskelevat tällaista tukea tarvitsevat nuoret aikuiset tuodaan samanlaisten palveluiden piiriin. Näin vahvistetaan nuorten yhdenvertaisuutta. Kyse ei ole subjektiivisesta oikeudesta, vaan apua annetaan tarpeen mukaan.

Lakiuudistus on tärkeä, koska yksin pakolaisina Suomeen saapuvat tai turvapaikkaa haavevat lapset ja nuoret ovat hyvin haavoittuvassa asemassa ja vaarassa syrjäytyä. Monella heistä on erittäin traumaattinen tausta. Moni ei ole saanut kotimaassaan juurikaan koulutusta ja ryhtyy suorittamaan Suomessa esimerkiksi peruskoulua loppuun. Suomen kielen opiskelukin vie aikansa.

Neljä vuotta pidempi oikeus jälkihuoltopalveluihin edistää kotoutumista, vähentää myöhempää tuen tarvetta ja edesauttaa näiden nuorten pääsemistä osaksi yhteiskuntaa. Näillä tukitoimilla pystytään ehkäisemään syrjäytymistä.

Tukea tarvitsevien osuus on pieni ja laskee iän myötä, joten tämä lakiehdotus on myös hyvin kustannustehokas tapa tukea apua tarvitsevia nuoria. Kunnat maksavat jo nyt näistä palveluista, ja nyt on tarkoitus siirtyä käytäntöön, jossa valtio korvaa kustannuksia. Tämä siis osaltaan myös helpottaa kuntien taloudellista tilannetta.

14.30 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Ministeri kävi pistäytymässä täällä salissa ja poistui saman tien, ei näköjään kiinnosta kansanedustajien mielipiteet tästä aiheesta. En ihmettele.

Täällä tuodaan jälleen vihreää ideologiaa, niin kuin olemme nyt tässä kriisin keskellä joutuneet toteamaan useampaan kertaan, mutta minäpä puhun vähän suomalaisista lapsista. Laitoin tähän vähän ylös: Suomessa on tällä hetkellä noin 20 000 kodin ulkopuolelle sijoitettua lasta. Noin 90 prosenttia lastensuojelun huostaanottoyksiköistä on yksityisten yritysten ylläpitämiä. Se on miljoonabisnes, jossa, ikävä kyllä, lapsi jää usein pitkäksi pelkän lypsylehmän rooliin, rahan tuottamiseen huostaanottobisneksessä, valtion ja kuntien viranomaisten toimiessa mielestäni täysin yksinvaltaisesti lasta ja varsinkaan perhettä kuuntelematta ja huomioon ottamatta. Tämä on ikävää kehitystä. Lastensuojelun henkilöresurssit ovat rajalliset varsinkin jälkihuollossa. Monet jälkihuollon nuoret ovat valittaneet siitä, että henkilökunta vaihtuu tiheästi eikä tuttua ja turvallista sidettä aikuiseen tästä syystä pääse

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

syntymään, mikä tutkimuksen mukaan on se tärkein asia itsenäistyvän nuoren arjessa, pysyvä, turvallinen aikuinen. Sosiaaliviranomaisilla saattaa olla kymmeniä, ellei satoja, nuoria asiakkanaan. Tästä syystä monet jäävät ilman sitä tärkeintä henkistä tukea ja ohjausta.

No niin, palataan vihreään ideologiaan. Tästä kaikesta välittämättä, tämän kriisin aikana tämä hallitus tuo ja kaavailee yksin tulleille turvapaikanhakijoille, 17-vuotiaille paritalapsille, samaa oikeutta jälkihuollon ikärajan nostoon sinne 25 vuoteen, vaikka tiedossa on, että juuri tällaiset toimenpiteet luovat suuren vetovoimatekijän ja houkutuksen lähteä siirtolaiseksi suomalaisen sosiaaliturvan eli vastikkeettoman rahan ja ilmaisen palvelun nauttijaksi. [Puhuja pitää 7 sekunnin tauon] — Kuunnelkaa tätä hiljaisuutta. Tämä hiljaisuus on terveiset kaukaa, ja ne terveiset lausui tuossa puhujanpöntössä eräs hyvä ystäväni aikoinaan. Ottakaa opiksi. Tässä salissa olisi syytä nyt tehdä suomalaisille kohdistuvaa politiikkaa eikä tällaista vihervasemmistolaista ideologiaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tässä kohtaa keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.33.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.54.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 2 käsittelyä.

15.54 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Palaamme siis asiaan, josta keskustelimme jo aikaisemmin tämän päivän istunnon alussa. Kyseessä on hallituksen esitys koskien kotoutumisen edistämisestä annettua lakia.

Arvoisa puhemies! Lapsi tulee aina nähdä ensisijaisesti lapsena, riippumatta esimerkiksi oleskeluluvan laadusta tai lupaprosessin vaiheesta. Tällä hetkellä alaikäiselle turvapaikanhakijalle kuuluvat jo samat sosiaali- ja terveyspalvelut kuin kunnan asukkaalle, myös tarvittavat lastensuojelun palvelut, ja heillä on myös oikeus käydä koulua ja oikeus opiskeluhooltoon. Valtio korvaa nykyisin puitteissa oleskeluluvan saaneiden nuorten kunnille jälkihuollosta aiheutuvat kustannukset aina siihen saakka, kunnes nuori täyttää 21 vuotta, mutta nyt hallitus tässä esityksessään onkin korottamassa yläikärajaa siihen asti, kunnes maahanmuuttajanuori täyttää 25 vuotta.

Aikaisemmin päivällä käydyssä keskustelussa muun muassa edustaja Essayah mainitsi puheessaan niin sanotusta ankkurilapsihaasteesta. Ankkurilapseksi kutsutaan länsimaihin hakeutunutta alaikäistä turvapaikanhakijaa, joka toimii kohdemaahan lähetettynä ankkurina muun perheen saamiseksi maahan. Käytäntö johtuu siitä, että turvapaikanhakuprosessi toimii lasten kohdalla toisin kuin täysi-ikäisillä. Käytännössä Suomeen saapuvalla alaikäiselle turvapaikanhakijalle myönnetään lähes poikkeuksetta oleskelulupa eikä alaikäistä palauteta kotimaahansa, ellei tiedossa ole vanhempia tai muuta huoltajaa.

Arvoisa puhemies! Suomen ulkomaalaislain 36 §:n 2 momentissa säädetään maahantulosäännösten kiertämisen vaikutuksista perheenyhdistämiseen. Lainkohdan mukaan ”oles-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

kelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä ulkomaalaisen tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen”. Tässä mielessä hallituksen esityksen seuraukset liittyvät siihen, kuinka paljon Suomeen saapuvien ankkurilasten määrä kasvaa jatkossa. Juuri nyt kansainvälistä suojelua hakevia saapuu maahamme lähes 5 000 ihmisen vuosivauhtia. Heistä alaikäisiä on noin 1 300 eli reilu neljännes, joista joidenkin arvioiden mukaan noin puolet on yksin tulleita eli todennäköisiä ankkurilapsia. Toivon, että hallintovaliokunta huomioi [Puhemies koputtaa] työsään ja tulevassa mietinnössään ankkurilapsijärjestelmään liittyvät haasteet.

15.58 Wille Rydman kok: Arvoisa herra puhemies! Korona-aika tuottaa monenlaisia seurauksia, joista yksi on tietystikin se, että rajoilla on ollut kovasti rauhallista. Turvapaikanhakijoiden määrä on romahtanut varsin dramaattisesti koronan ja sen vanavedessä tulneiden politiikkatoimenpiteiden johdosta. Mitä nyt sitten toki tietysti al-Holin leiriltä on muutamia joko itsenäisesti tai autetusti — tältä osin odottelemme edelleenkin tarkempia tietoja — onnistunut sitten pääsemään Suomeen, mutta nämä tietysti turvapaikan haun osalta ovat maahanmuuttopolitiikassa aika paljon pienempiä tekijöitä, turvallisuuden osalta toki sitten sitäkin merkittävämpiä.

Mitä tulee tähän lakiesitykseen, niin koronan johdosta täällä on yleisesti ottaen ollut sellainen pelin henki, että hallitus on tuonut vain tähän akuuttiin kriisiin liittyviä ajankohtaisia lakiesityksiä eduskuntaan, ja siitä syystä johtuen onkin tietysti ehkä vähän erikoista — ja toivottavasti jossakin vaiheessa saamme lisäselvyyttä siihen — millä perustein tämä nyt annettu esitys olisi sellainen, että se kuitenkin ikään kuin koronaan kriisinä tai sitten mahdollisesti muuten kiireellisenä tulisi jo tässä vaiheessa tänne tuoda. Eikä tämä vähemmän ongelmalliseksi muodostu sen johdosta, että kun puhutaan alaikäisistä, mitä tulee turvapaikanhakijoihin, niin kuten on aiemmissakin puheenvuoroissa täällä todettu, aika merkittävä osa alaikäisinä esiintyvistä ei sitä tosiasiallisesti kuitenkaan sitten jälkikartoituksessa ole ollut.

Ylipäätäänkin toiveet siitä, että lainsäädännön keinoin merkittäviä saavutuksia kotoutumisen saralla voitaisiin saada aikaan, ovat valitettavasti pitkin matkaa osoittautuneet hie-man ylimitoitetuiksi. Kyllä ylipäätäänkin muuton laajuudella ja toisaalta sillä, mistä maista, millaisista kulttuureista väkeä kuinkakin paljon minkäkin ajan kuluessa maahan lopulta tulee, on paljon keskeisempi vaikutus sen suhteen, kuinka tulijat sitten lopulta kotoutuvat, kuin konsanaan millään lakiesityksillä. Silloin jos määrät pysyvät kohtuullisina ja sosiaalinen paine kotoutua uuteen yhteiskuntaan pysyy riittävän kovana, niin kyllä kotoutumistakin tapahtuu, mutta jos muuttajien määrät ja toisaalta kulttuurinen etäisyys vastaanottavasta yhteiskunnasta pysyvät kovasti suurena, niin mikään määrä lainsäädännöllisiä kotouttamistoimenpiteitä ei pysty kotouttamista takaamaan.

16.01 Heidi Viljanen sd: Arvoisa herra puhemies! Tämän hallituksen esityksen taustalla on, niin kuin monissa puheenvuoroissa tänään on kuultu, nimenomaan se, että lastensuojelulakia muutettiin jälkihuollon osalta tämän vuoden alusta niin, että jälkihuollon yläikärajaa nostettiin 21 vuodesta 25 ikävuoteen. Nyt ehdotetulla lakimuutoksella on tarkoitus samalla tavalla nostaa alaikäisinä turvapaikanhakijoina ilman huoltajaa Suomeen tulneiden nuorten saamien kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ikäraja 21 vuodesta 25 vuoteen. Tarkoitus on näin ollen asettaa toisiinsa nähden vastaavankaltaisissa mutta eri lakien soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa olevat nuoret yhdenvertaiseen ase-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

maan toisiinsa nähden. Näin ollen lakiehdotus on myös perustuslain 6 §:ssä säädetyn perusoikeuden, yhdenvertaisuuden, kannalta merkityksellinen.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lakia niin, että kunnalle korvataan toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset, kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

Aivan kuten lastensuojelun jälkihuollon nuoret myös kotoutumislain mukaisen jälkihuollon piirissä olevat nuoret ovat vaarassa syrjäytyä jälkihuollon toimenpiteiden päätyttyä. Siksi jälkihuollon ikärajan nostaminen molemmille ryhmille on perusteltua. On arvioitu, että 30–40 prosenttia nuorista hyötyisi paljon jälkihuollon jatkamisesta 25-vuotiaaksi. Tukea he saisivat tarvittaessa — korostan tässä kohtaa nimenomaan sanaa ”tarvittaessa”, tämä ei ole yhtäläinen oikeus kaikille ja automaatio, kuten täällä monista puheenvuoroista on voinut saada semmoisen ymmärryksen — tukea he saisivat tarvittaessa asumiseen, taloudenhallintaan, koulutukseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn, terveydenhuoltoon ja toimeentuloon. Tarkoituksena on tukea nuorta itsenäiseen asioiden hoitoon, ja ajan myötä tuen tarve näin vähenee.

Tässä yhteydessä haluaisin korostaa myös yksilöllisyyttä. Minä luotan sosiaalityöntekijänä ehdottomasti siihen, että arviointi tehdään sosiaalityössä luotettavasti. Tuen määrä ei ole, niin kuin sanoin jo aikaisemmin, mikään automaatio. Se voi olla joitain käyntejä sosiaalityöntekijöillä, tukea sellaiseen, missä nuori tarvitsee apua, oli se sitten opiskeluun liittyen taikka terveydenhuoltoon liittyen mutta niin, että tätä tukea olisi saatavilla. Ajattelen itse niin, että varhainen kotoutumisen tukeminen auttaa myöhempää pärjäämistä meidän yhteiskunnassamme, ja uskon, että se on meidän kaikkien toive. Meillä ei ole varaa yhteenkään uuteen syrjäytyneeseen, olipa tausta ihan mikä tahansa.

Esimerkiksi edustaja Peltokangas nosti myös esille lastensuojelun tilanteen, liikaa asiakkaita per sosiaalityöntekijä ja niin edelleen. Olen erittäin paljon samaa mieltä siinä yhteydessä. Onneksi hallitusohjelmassa tämäkin todettu asia on merkitty ja asiakasmäärää tullaan vähentämään. Harvoin lastensuojeluakaan kiitellään. Se nähdään monta kertaa pahana ja epäonnistujana, mutta haluan korostaa, että aika monet lapset ja aikuiset kiittelevät lastensuojelua siitä, että ovat aikanaan apua saaneet, kun sitä ovat tarvinneet.

16.04 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen on yksi yhteiskunnan tärkeimmistä tehtävistä. Nyt koronakriisin aikana tuen tarve on kasvanut entisestään, ja meidän onkin varmistettava riittävä tuki kaikille sitä tarvitseville. Näen, että tämä laki on siksi hyvin ajankohtainen. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaamisen lisäksi ihmisten yhdenvertaisuuden on oltava lainsäädännön keskiössä. Suomen perustuslakikin tätä edellyttää.

Nyt käsittelyssä oleva esitys on, että ilman huoltajaa oleva lapsi tai nuori, jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua tai joka on otettu Suomeen pakolaiskiintiössä, voi olla tukitoimenpiteiden piirissä nykyisen 21 vuoden yläikärajan sijaan siihen asti kunnes täyttää 25 vuotta, kuten muutkin nuoret. Tämä on siis jatkumoa aikaisemmalle hallituksen esitykselle, jossa lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin 25 ikävuoteen. Viime kaudella oppositiosta käsin lakialoitteen tähän teki vihreiden edustaja Alanko-Kahiluoto, joten iso kiitos myös hänelle ja kaikille asiaan vaikuttaneille.

Lasten ja nuorten oikeuksien näkökulmasta jälkihuollon ikärajan nostaminen on tärkeä askel. Lastensuojelujärjestöt ja alan asiantuntijat ovat korostaneet useaan otteeseen monen nuoren syrjäytyvän jälkihuollon päättyessä 21 ikävuoteen. En usko, että yksin tulleet tur-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

vapaikanhakijat olisivat tässä mitenkään poikkeuksellisia. Haastava tilanne monelle nuorelle on muutto asumaan yksin. Perheryhmäkodeissa saa asua tällä hetkellä 18-vuotiaaksi asti, ja jousto tähän olisi tarpeen. On tärkeää, että tällaisessa nivelvaiheessa tukea on tarjolla nuoren iästä riippumatta, kun muuta tukiverkkoa ei ole. Edes hyvistä lähtökohdista olevat lapset ja nuoret eivät ole täysi-ikäisenä aina valmiita muuttamaan omaan asuntoon ja itsenäistymään. On epäoikeudenmukaista olettaa sitä yksin saapuneilta nuorilta.

Jälkihuollon nostaminen 25 ikävuoteen asti on yksi keino vähentää nuorten syrjäytymistä. Nuori saisi näin tukea ja avustusta jälkihuollon sosiaalityöntekijästä useamman lisävuoden ajan. Jälkihuollon pidentäminen ja vahvistaminen ovat yhtäältä myös ennaltaehkäiseviä toimia, joilla varmistetaan se, että nuorten ongelmat niin inhimillisesti kuin taloudellisesti eivätkä kasva liian suureksi yhteiskunnalle tai yksilölle itselleen. Pysyvä ja pidempi tuki auttaa opintojen loppuun saattamisessa, kotoutumisessa ja työllistymisessä.

Vielä edustaja Rydmanille — hän pohti näitä kotoutumisen edellytyksiä — täytyy todeta, että vastaanottajamaan asenneilmapiiri on tässä yksi aivan oleellinen tekijä. Jopa toisen polven maahanmuuttajien oppimistuloksissa [Puhemies koputtaa] ja työllistymisessä näkyy tämä näkökulma.

16.07 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä esitys turvapaikanhakijoiden, alaikäisinä maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden erityiskohtelun pidentämisestä on kahdellakin tapaa käsittämätön.

Ensinnäkin nyt on korona-aika ja eduskunta toimii poikkeusoloissa. Nyt tänne tuodaan tällainen esitys, jolla ei ole kerta kaikkiaan mitään tekemistä koronakriisin kanssa. Eduskunnan poikkeustoimet perustuvat herrasmiehsopimuksiin, mutta nyt hallitus ei tunnu näitä herrasmiehsopimuksia noudattavan, ja toivonkin, että oppositio jatkossakin toimii yhtä vastuullisesti kuin tähänkin asti tämän koronakriisin hoidossa eduskunnassa. Hallitus ei todellakaan ansaitse pisteitä tästä, että tällaisia esityksiä tänne tuodaan.

Sitten taas sisällöllisesti tämä esitys on vielä käsittämättömämpi. Kun ei ole sinänsä mitään perustetta edes sille, että erityiskohtelu ulottuu 21 ikävuoteen asti — 18-vuotias on täysi-ikäinen ja sillä selvä — niin mitä ihmeen järkeä voi olla siinä, että tätä rajaa nostetaan nyt 25 vuoteen asti. Tätä ei hallituksen esityksessäkään viitsitä kovin paljoa perustella. Lisäksi täytyy muistaa se, että hyvin suuri osa näistä alaikäisenä maahan tulleista — tai sellaisiksi ilmoittautuneista — turvapaikanhakijoista eivät kyllä tosiasiaassa ole alaikäisiä olleet maahan tullessaankaan. Tämä on yleisesti tiedetty tosiasia.

Tässä on käsitykseni mukaan kyse vihreiden ja muiden massiivista maahanmuuttoa ajavien kyynisestä politikoinnista ja maamme asioiden tarkoituksellisesta vahingoittamisesta lisäämällä humanitäärisen maahanmuuton vetovoimatekijöitä.

16.09 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä on tosiaan — katsoin näitä — lausunnoissa kannatettu tätä jälkihuollon ikärajan nostamista. Silloinhan, kun olin sisäministerinä, meille tuli jonkin verran näitä yksin tulevia, ja täytyy myöntää, kun olen käynyt niissä kunnissa, missä on näitä yksin tulleita, että kyllähän se oli aika haastavaa saada heille heidän tarpeitaan vastaavia yksiköitä, ja ei ole ollenkaan helppo juttu tänne tulla.

Toinen asia on sitten tietysti se, mihin edustaja Östman täällä viittasi, että jos tässä on tällaista ankkurilapsiajattelua, niin se ei tietenkään ole missään nimessä kannatettavaa. Mutta sitten on ihan paljon näitä orpolapsia, joita tuli aikoinansa silloin, kun tuli monta kymmentä tuhatta, eli on huomioitava, miten paljon siellä sitten tuli juuri näitä orpolapsia,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

joilla se kotoutuminen on paljon vaikeampaa kuin sitten sellaisella, joka tulee perheen kanssa.

En osaa tähän sillä tavalla ottaa kantaa muuten kuin vain totean tästä itse laista, että... Tai siis sen kannan pystyn ottamaan totta kai, että silloin jälkihoito on tosi tärkeää, ja se on tärkeää, että se kotoutuminen tapahtuu ja integroituu tähän yhteiskuntaan ja sillä on pitkäkestoiset vaikutukset. Ja tässä lainsäädännössä korostetaan nimenomaan sitä, että oppisi nämä Suomen säännöt ja sitten myöskin ottaisi vastuuta omasta toiminnastaan. Sitten on tietysti paljon sellaisia niin traumatisoituneita lapsia, että hyvin pitkään tarvitaan sitä tukea, myös mielenterveyden tukea.

Tämä kotoutumislakihan ei takaa mitään subjektiivista oikeutta tukeen, vaan sen tulee aina olla kunnan toimesta arvioitava, ja meillä suomalaiset lastensuojeluviranomaiset ovat kyllä harjaantuneet tämän tyyppisen tarpeen arviointiin.

Ehkä minulla kaikista suurin huoli on tässä niistä kustannuksista, että niille kunnille, jotka sitten tätä jälkihuoltoa, jälkihoitoa, tekevät, sitten oikeasti ne kustannukset korvattaisiin, koska meillä on niin monentyyppistä tarvetta näille, jotka yksin tulivat. — Kiitos.

16.11 Wille Rydman kok: Arvoisa herra puhemies! Täytyy muistaa se, että turvapaikanhakijat ylipäättäänkään eivät tule ihan meidän lähialueiltamme, vaan maista, jotka sijaitsevat maantieteellisesti varsin kaukana. Alaikäinen turvapaikanhakija tai sellaisena esiintyvä, joka Suomen rajoille tulee, tuskin on aivan oma-aloitteisesti tänne asti päätenyt, vaan siinä on aika pitkä reissu taustalla, ja varmaankin reissua on jollakin tavalla joku taho myöskin suunnitellut ja sitä ollut järjestämässä.

Jos kyse on aidosti alaikäisestä lapsesta, niin voidaan kysyä, miksi se lapsi on näin kauas lähetetty, kun turvasatamia olisi varmasti ollut lähempänäkin tarjolla. Voi olla, että silloin usein motiivina taustalla lopulta on tällainen ankkurilapsiajattelu, jossa lapsi lähetetään ensin kolkuttamaan ovea, ja sen avulla sitten myöhemmässä vaiheessa tulee koko perhe. Sellainen perhe, joka lapsen tällaiselle matkalle lähettää, ei nähdäkseni toimi järin vastuullisesti, vaan itse asiassa laittaa lapsen sellaiseen vaaraan, joka kyseenalaistaa kyllä kyseisen perheen vastuullisuuden ylipäättäänkään tällaisen lapsen suhteen. Jos taas kyse on aikuisesta ihmisestä, joka vain esiintyy alaikäisenä ja käyttää järjestelmäämme siten hyväksi, niin sitten ollaan taas toisentyypisen vakavan kysymyksen äärellä.

Mitä tulee taas kotoutumiseen yleisesti ottaen, niin koulutettu, kielitaitoinen ihminen käytännössä sopeutuu melkein oikeastaan minne tahansa päin maailmaa ja pystyy siellä paikkansa ottamaan. Sitten taas, jos on kouluttamattomasta ja kielitaidottomasta ihmisestä kyse, niin sellainenkin kotoutuu kyllä kohtalaisen hyvin, jos kulttuurinen etäisyys lähtöalueen ja vastaanottavan seudun välillä on riittävän läheinen. Jos taas on tilanne, että on kouluttamaton ja kielitaidoton ja kulttuuriero lähtömaan ja vastaanottavan maan välillä on kovin suuri, niin silloin kotoutumisen ennuste on kyllä valitettavasti hyvin heikko, ja erityisen heikko se on silloin, jos lyhyen ajan sisään tietyltä alueelta tulee huomattava määrä maahanmuuttajia.

Sitten taas mitä tulee siihen, mitä edustaja Hopsu tässä toi esille, että merkittävänä ongelmana olisivat nimenomaisesti vastaanottavassa maassa ilmenevät asenteet ja vastaavat, kyllä minä ainakin näen kotoutumisen sellaisena prosessina, jonka pitäisi lähteä siitä, että muuttaja jollakin tavalla tulee osaksi sitä uutta yhteiskuntaa, mihin hän on muuttanut, ja sopeutuu siihen, eikä sillä tavalla, että vastaanottava yhteiskunta taipuu muuttajan ehdoilla toimimaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

16.14 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tästä kotouttamislain muutoksesta on käyty aika vilkas keskustelu tänään. Edustaja Mäkelä käytti termiä, että tämä on ”käsittämätön”, ja valaisi monelta suunnalta sitä käsittämättömyyttä. Kuunneltuani hänen puheenvuoronsa minulle jäi tunne käsittämättömästä puheesta. Minä en ihan tavoittanut kaikkea sitä pohdiskelun taustaa.

Tässä edustaja Viljanen ja edustaja Hopsu erinomaisella tavalla luonnehtivat sitä, että tässä on yhdenvertaisuudesta kysymys, koska lastensuojelulaissa ollaan tehty tämä vastaava muutos, että ikärajaa on nostettu 25 ikävuoteen, ja nyt se tehdään kotouttamislain piirissä oleville. Ennen kaikkea tietysti orpolapsista on tässä tapauksessa kysymys: heille tehdään tämä sama prosessi. Tässä suhteessa on siis yhdenvertaisuudesta kyse. Toiseksi, kuten tuli edellisissäkin puheenvuoroissa jo esille, tämä ei ole subjektiivinen oikeus. Tämä ei automaattisesti lankea, vaan tarveharkinta on tässä takana, jolloin arvioidaan kunkin tilanne. Kukaan ei tätä saa automaattisesti.

Tässä joudutaan nyt pohtimaan moniakin kysymyksiä ja voidaan tietysti maahanmuuttoa, turvapaikkaprosessia ja muitakin arvioida, mutta edustaja Purra aikaisemmassa puheenvuorossa, jonka hän täällä käytti, toi esille sen seikan, että tämä liittyy nyt näihin maahanmuuttajien integroitumiseen liittyviin ongelmiin, hän viittasi siihen, kaikissa länsimaissa, ja totesi, että tätä vain viedään yhä pahempaan kulmaan, ja samaa edustaja Mäkeläkin tässä toi esille. Minun nähdäkseni tällä lakimuutoksella halutaan nimenomaan auttaa tässä tilanteessa — halutaan nimenomaan auttaa, että ratkaistaan niitä integroitumisen ongelmia, mitkä ovat aitoja ilmiöitä yhteiskunnassa. Siellä on vaikeuksia sopeutua, ja ennen kaikkea vaikeuksia on sopeutua näillä orpolapsilla. He eivät ainoastaan ole kaikkein haavoittuvimmassa asemassa, vaan jos katsotaan sitten niitä rikkeitä, ongelmia, joita on tullut vastaan, niin eniten maahanmuuttajissa niitä on nimenomaan näillä nuorilla ihmisillä, joilla ei ole omaa sosiaalista verkostoa lainkaan. Kun tullaan perhekokonaisuutena, niin siinä on aina se sosiaalinen ympäristö tukemassa ja ohjaamassa toisella tavalla ja se kasvu-ympäristö on parempi. Orvoilla on paljon paljon vaikeampi tämä tilanne. Ja kun täällä on puhuttu kustannuksista, siitä, onko meillä varaa tähän ja niin edelleen, niin kyllähän tämä on kaikki, niin kuin ministeri täällä aikaisemmassa vaiheessa sanoi, ennaltaehkäisevää toimintaa ja tämä maksaa itsensä aidosti takaisin. Se maksaa itsensä aidosti takaisin, koska voimme avittaa näitä nuoria, jotka ovat vieraassa kulttuurissa, uudessa kulttuurissa mukana, jotka pyrkivät sopeutumaan siihen järjestelmään. Siinä on monia hankaluuksia. Jos me aidosti tulemme tässä vastaan, niin tämä tuottaa suuria säästöjä yhteiskunnalle jatkossa. Siinä mielessä tämä parantaa yhteiskunnallista ilmapiiriä meillä, sosiaaliset verkostot paranevat, ja tässä suhteessa se on jopa taloudellisestikin järkevää.

16.17 Wille Rydman kok: Arvoisa herra puhemies! Tähän Kiljusen puheenvuoroon siitä, että kun tulee valmiit sosiaaliset verkostot, niin se luo paremmat edellytykset kotoutumiselle: Se ei kyllä oikeastaan ole ihan koko totuus, koska nimenomaisesti sellaisessa tapauksessa, jossa muuttajat tulevat isoina ryhminä, varsinkin jos se tapahtuu kovin lyhyen aikavälin sisään, merkittävänä riskinä, joka itse asiassa usein on myöskin realisoitunut ympäri läntistä Eurooppaa, on nimenomaisesti se, että tämä muuttajajoukko itse asiassa pystyykin rakentamaan uuden elämänsä uudessa yhteiskunnassa pitkälti perustuen siihen vanhaan, kerralla siirtyneeseen yhteisöön ja alkaakin toimia sen uuden yhteiskunnan sisällä käytännössä edelleen nimenomaisesti osana sitä aiempaa viiteryhmäänsä, jolloin kotoutumisprosessi itse asiassa jää puolitiehen tai jää kokonaan toteutumatta. Tämä kertautuu tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

tysti vielä seuraavassa sukupolvessa maahanmuuttajia, eli jos onkin käynyt niin, että kontaktit kantaväestöön ovat säilyneet varsin vähäisinä mutta sitten ollaan eletty jonkinikäisen rinnakkais yhteiskunnan elämää siinä omassa etniskulttuurisessa viiteryhmässä, jota mahdollisesti on tullut merkittävästikin saman lyhyen ajan sisään.

Ei sinänsä, on aivan perusteltua, että on olemassa erinäköisiä kotoutumispalveluita, joilla etenkin riskiryhmässä olevien palveluita ja kotoutumista pyritään helpottamaan ja auttamaan. Siitä, onko tämä nimenomainen esitys sellainen, joka sitä tukee, voidaan varmasti keskustella, ja uskon, että esimerkiksi hallintovaliokunnassa asiaa tullaan tarkkaan käsittelemään.

Mutta noin yleisesti ottaen, mitä tulee kotoutumisen edellytyksiin, niin paljon ratkaisevampaa kuin mitkään yksittäiset sosiaalipoliittiset toimenpiteet tai lainsäädännölliset hankkeet on nimenomaisesti se, että muuton kokonaisvolyymi pidetään riittävän hallittuna, erityisesti mitä tulee sellaisiin muuttajaryhmiin, jotka tulevat matalasta koulutustasosta ja kovasti kaukaisesta kulttuurista.

16.19 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua täytyy ehkä hieman jatkaa siltä osin, mitä tarkoitetaan sillä, että tulee sosiaalinen verkosto mukana silloin, kun ihmiset muuttavat. Sehän tarkoittaa sitä, että kun on tehty kansainvälisiä tutkimuksia — niitä on tehty paljon maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöstä — ja kun on havaittu näitä vaikeuksia siinä sopeutumisessa, kotoutumisessa, mikä pahimmillaan näkyy jopa rikostilastoissa, joihin täällä on useasti viitattu, niin kyllähän se nähdään selkeästi, kun katsotaan sitten tarkemmin näiden tilastojen taustoja, että sellaiset ihmiset, jotka ovat yksinäisiä, jotka ovat erillään, eivät ole millään tasolla integroituneet yhteiskuntaan ja — olennaisin seikka — puuttuu sosiaalinen kontrolli, ovat heitä, jotka sitten pahimmillaan syyllistyvät hankalaan käyttäytymiseen yhteiskunnassa. Siinä mielessä — jos ajatellaan, että perherakenteet ovat tukemassa ja siinä on myöskin sosiaalinen kontrolli mukana — voi hyvin sanoa, että silloin nuorilla, joilta puuttuu tämä tuki siinä uudessa yhteiskunnassa, sen puute aiheuttaa sitten häiriökäyttäytymistä, ja tässä suhteessa tämä ennakoitavuus — pyrimme auttamaan tähän yhteiskuntaan integroitumista kaikilla tavoin — on tässä paikallaan. Erityisen haavoittuvasta ryhmästä on kysymys.

16.20 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Täällä nostettiin esiin turvapaikanhakijoiden kokonaisvolyymi, ja täytyy todeta, että se ei ole ainoastaan koronatilanteen takia vaan jo paljon aiemmin laskenut merkittävästi niistä vuoden 2015 suurista määristä, ja tuntuu, että olemme jääneet käymään tätä koko turvapaikkakeskustelua niistä määristä käsin, jotka silloin saapuivat.

Sitten tässä pohdittiin tämmöistä ankkurilapsi-ilmiötä, ja yhtenä ratkaisuehdotuksena siihen, miten saataisiin kokonaiset perheet tulemaan, on se, että se humanitäärinen viisumin saanti olisi mahdollista, jolloin se kriisialueelta poispääsyä tarvitseva perhe voisi liikkua yhtenäisenä. Moni tapaus on myös sellainen, joka on sen pakomatkan aikana kadottanut yhteydet perheeseensä. Toivon, että tähänkin olisi tukea saatavilla. Eli tämmöisiä tapauksia on, että sitten vuosien jälkeen toisesta Euroopan maasta löydetään muun muassa Punaisen Ristin tekemän etsintätyön avustuksella lopulta se perhe.

Tärkeää on kuitenkin, että jos lapsi on orpo tai tullut yksin, se tuki täällä Suomessa on tarjolla. Tässä kotoutumista nimenomaan auttaa se, että siinä rinnalla on kulkemassa joku ihminen — mitä tämä lakiesitys nyt mahdollistaa sitten 25 vuotiaaksi asti — neuvomassa,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2020 vp

tutustuttamassa ja opettamassa, millainen on tämä Suomi, kuinka täällä toimia, kuinka työllistyä, kuinka saattaa opinnot loppuun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.